Vervolgens is het woord aan pg. *Berger* voor het houden van een inleiding over de *sociaal-economische politiek.*

Berger: Natuurlijk zal ik in mijn inleiding vrij veel aandacht wijden aan de bestedingsbeperking, maar beslist niet alléén aan de bestedingsbeperking. 1957 is een uiterst gewichtig jaar. Het wekt zelfs de schijn, dat in het kader van de sociaal- economische politiek, welke na de oorlog wordt gevoerd, 1957 het gewichtigste jaar is, en dat de sociale en economische maatregelen, welke in 1957 genomen zijn of zullen worden, alle, welke tot nu toe zijn genomen, in belangrijkheid overtreffen. In feite is dat echter niet zo.

Natuurlijk: we leven in 1957, 1957 is werkelijkheid — de jaren, die achter ons liggen, zijn verleden tijd en de gewone man — de gewone man, die prijs stelt op enige sociale zekerheid, moet, zoals u weet, onderscheiden worden van de bikkelharde jongens van Burgerrecht, de economische musketiers, die met ridderlijke verachting elke sociale zekerheid verwerpen, althans die van de gewone man — de gemiddelde Nederlander dus, heeft weinig moed en lust over de komende jaren te denken. 1957 met zijn prijsstijgingen is hem al erg genoeg. Bovendien, zijn toch al niet overmatige vertrouwen in economen en lieden, die daarmee gelijk moeten worden gesteld of zichzelve daarmede gelijk stellen, heeft er weer een deuk bij gekregen nu ze hem proberen wijs te maken, dat het in 1956 eigenlijk net een beetje te goed ging en dat hij net iets te veel heeft besteed. In een periode van hoogconjunctuur notabene. Dat is moeilijk te verwerken als je ƒ 50,—, ƒ 60,— of ƒ 70,— in de week verdient en je jarenlang loonbeheersing hebt aanvaard, om het eindelijk wat breder te hebben. Je moet bijna onmenselijk redelijk zijn en je op vele vergaderingen van partij en vakbeweging de moeilijke zaken uit de doeken laten doen, om er iets van te begrijpen.

Is het zo onbegrijpelijk, dat velen — al is het maar eventjes, denken, dat Jan met de pet toch altijd de sigaar is en dat de bestedingsbeperking van Hofstra in de plaats gekomen is van de aanpassing van Colijn?

Tenslotte werd niet helemaal ten onrechte in 1844 in het Engelse Lagerhuis reeds vastgesteld, dat geld een aangelegenheid is, waar nog meer mensen gek van zijn geworden dan van de liefde.

Het is moeilijk, uiterst moeilijk, aan de welvaart van morgen te denken, als je bemerkt, dat je nog zeer betrekkelijke welvaart van vandaag al te hoog wordt bevonden.

Maar toch blijf ik stellen: de sociaal-economische situatie van 1956 en 1957 was en is mede — en voornamelijk — een gevolg van het gevoerde beleid in de voorafgaande jaren.

Dat betreft zowel de betrekkelijke welvaart, welke wij in 1956 hebben genoten, als de beperking ervan, welke wij ons bewust, terwille van de welvaart in komende jaren, zullen moeten opleggen. Hoeveel er veranderd is sedert de bevrijding heb ik dezer dagen nog eens kunnen vaststellen, toen ik zat te bladeren in een brochure van het NVV, bevattende het adres van het NVV van 25 juli 1946 aan de Regering. In dit adres somt het NVV de punten van sociale en economische betekenis op, welke als de meest urgente moesten worden beschouwd. Achttien punten en ze zijn bijna allen verwezenlijkt.

Nee, het is niet onredelijk vast te stellen, dat we sedert 1953 kunnen spreken van welvaartseconomie en het is goed en troostvol daarbij tegelijk vast te stellen, dat in 1952 de werkloosheid nog bijna 107.000 man bedroeg. In een jaar kan veel veranderen, indien men de wind niet al te zeer tegen heeft en de maatregelen tijdig worden genomen. Het is goed dit te bedenken, voordat we Hofstra en Drees voor onverbeterlijke optimisten schelden, als ze verklaren, dat de bestedingsbeperking slechts van tijdelijke aard zal zijn en dat, indien we onze economie in de hand houden, we straks weer met volle kracht vooruit kunnen. De overgang van de schaarste-economie naar welvaarts-economie heeft nog andere belangrijke gevolgen gehad.

De algemene loonsverhogingen, welke voor 1954 noodzakelijk waren, om een aanpassing te krijgen aan de gestegen kosten van levensonderhoud, kregen sinds 1954 een geheel ander karakter. De algemene loonsverhoging van 1954 was nog voor een deel bedoeld als opheffing van de nog resterende verbruiksbeperking, de loonronde van oktober 1954 en de loonmaatregelen in 1956 droegen daarentegen volledig het karakter van welvaartsronden. Als ik even af zie van de jongste loonmaatregelen en prijsstijgingen — ik kom op beide later terug — dan kunnen we vaststellen, dat door algemene loonronden en incidentele loonsverbeteringen het indexcijfer der loonregelingen met 18,5% steeg en de kosten van levensonderhoud met 6%. Een aanzienlijke verbetering van het reële loonpeil dus en bovendien belastingverlagingen, als gevolg waarvan het verbruik in belangrijke mate steeg.

En wie in de verslagen van het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid bladert, zal kunnen vaststellen, dat Suurhoff, in de vier jaar dat hij Minister is geweest, nog iets anders heeft gedaan dan een Ouderdomswet tot stand brengen. Overigens, om die Ouderdomswet hoeft hij ook niet snel een andere straat in te schieten als hij een partijgenoot ziet aankomen. Het zou alleen alteveel tijd vergen alle wetten en maatregelen,

welke gedurende deze vier jaren op sociaal terrein tot stand gekomen zijn en mede een bewijs vormen van onze toegenomen welvaart, op te sommen.

Een paar wil ik er toch noemen. In de eerste plaats dan de Werkloosheidswet van Joekes, die in september 1949 in het Staatsblad verscheen en 1 juli 1952 in werking trad. Een andere, en eveneens zeer belangrijke, wet is de Landbouw- arbeidswet van 19 januari 1955.

Ik noem voorts de wijziging van de Arbeidswet, inzake verbod van arbeid van 14-jarige meisjes in de industrie en de wijziging van de Arbeidswet betreffende nachtarbeid van vrouwen en jeugdige personen, de Gezondheidswet, de Wet inzake financiële steun aan de ziekenfondsen, de wetten, die ten doel hadden de kinderbijslagen, de renten krachtens de Invaliditeitswet en de Ongevallenwet te verhogen.

Maar genoeg, ik ga het Congres niet vermoeien met een droge opsomming van allerlei maatregelen en wetten, welke Suurhoff in vier jaar tijd op zijn naam heeft gekregen. We hadden trouwens niet anders van hem verwacht. Maar een conclusie mag ik aan dit alles wel verbinden: wij zijn — gelukkig — in 1957 bijna vergeten, dat we jarenlang na de bevrijding als het ware van onze schulden hebben geleefd en dat we in 1946 niet durfden dromen, dat we er na tien jaar weer bovenop zouden zijn.

De vraag, die zonder twijfel in de afgelopen maanden herhaaldelijk zal zijn gesteld, is: ‘Maar wat is er nu toch eigenlijk aan de hand? Waarom moeten we het wat kalmer aan gaan doen? Een ieder verkondigt, dat we hoogconjunctuur hebben en waarom zullen we nu juist in een periode van hoogconjunctuur gaan bezuinigen?”

Die vraag is reëel. De werkloosheid bevindt zich op een ongekend laag niveau — ja, er moet zelfs geconstateerd worden, dat er hier en daar een duidelijk tekort aan arbeidskrachten is. Gebrek aan werk is er dus niet. Is het een wonder, dat vooral de oudere arbeider, die de werkloosheid aan den lijve heeft ondervonden, zich afvraagt, wat er dan toch wel aan de hand kan zijn? Onze productie stijgt toch ook regelmatig — al moet er bij gezegd worden, dat het tempo van deze stijging aan het afnemen is. De uitbreidingen en de verbeteringen van ons produktieapparaat, de investeringen dus, waren eveneens meer dan voldoende. De reële inkomens waren eind 1956 vergeleken met eind 1952 met ongeveer 26% gestegen, wat eveneens wijst op toegenomen welvaart. ‘Waarom maken we ons dan zorgen?’ vroeg enige weken geleden een van de leden van de bondsraad van de vroegere Transportarbeidersbond aan mij. Ik reageerde niet al te intelligent en zei zoiets

van: ‘Ja, maar onze betalingsbalanspositie is niet zo best.’ Waarop hij doodkatoen reageerde met een: ‘Nou, en?’ Maar even later zei hij toch tegen mij: ‘Zeg, vertel me eens hoe het met die betalingsbalans van ons zit.’ Dat heb ik gedaan. Met behulp van een vergelijking. Een vergelijking tussen onze nationale volkshuishouding en een gezinshuishouding. Onze nationale uitgaven of bestedingen mogen zo min als in een gezinshuishouding de inkomsten overtreffen. Als dit toch gebeurt, moeten we onze spaarpot — onze deviezenpot dus — aanspreken. In de eerste na-oorlogse jaren waren we eenvoudig niet in staat met onze eigen produktie onze behoeften te dekken. We hadden evenmin een nationale spaarpot in de vorm van deviezenreserves. We waren gedwongen schulden te maken. Amerika heeft ons toen, met schenkingen en langlopende leningen, geholpen om ons produktieapparaat op te bouwen. Helaas kregen we toen opnieuw een tik. Het Korea-conflict brak uit. Alle buitenlandse grondstoffenprijzen sprongen omhoog, de militaire uitgaven stegen; onze deviezenreserve kromp snel in. Er zijn toen maatregelen getroffen om de bestedingen te beperken. Toén bestedingsbeperking, omdat buitenlandse oorzaken er toe dwongen, — onze economie was wezenlijk slechter geworden; nú omdat we op iets te grote voet hebben geleefd.

In 1952 hadden we voor het eerst een overschot op onze betalingsbalans. Enkele cijfers: in 1947 hadden we een tekort op onze betalingsbalans van ƒ 1566 miljoen, in 1950 van ƒ 1091 miljoen. In 1952 hadden we een overschot van ƒ 1884 miljoen. In de jaren na 1952 is dat overschot steeds geringer geworden — in 1955 bedroeg het nog ƒ 840 miljoen, terwijl we over 1956 een tekort hebben.

Deze ontwikkeling moet ons zorgen baren. Een overschot op lopende rekening is niet alleen nodig om aan onze verplichtingen te voldoen, het is ook en vooral nodig omdat juist in een periode van hoogconjunctuur toeneming van de deviezenreserves gewenst is om, als het nodig is, in slechte tijden een anti-depressie-politiek te voeren.

In dit verband een enkel cijfer, ontleend aan de rede van minister Hofstra in de Eerste Kamer op 16 januari 1957. Indien we niets zouden uitvoeren, zou Nederland vier maanden met zijn deviezenreserves toe kunnen, Duitsland acht maanden en Amerika eenentwintig maanden. Ik voeg hieraan toe, dat deze vergelijking niet alles zegt.

Om het te zeggen in de termen van een gewone gezinshuishouding: juist in een jaar, dat er goed verdiend werd, is er zoveel besteed aan eten, meubels, vernieuwing en uitbreiding van het eigen huis, dat het loon of salaris achteraf te gering bleek, zodat er geld van het

spaarbankboekje moest worden gehaald.

Wat kunnen we nu leren, indien we rekening houden met voorraadsvorming en inkrimpingen van de voorraden, van die tekorten of overschotten — ik gaf u reeds de cijfers — op onze betalingsbalans? Dit: dat tot 1949 de bestedingen boven de middelen lagen, dat van 1949 tot 1956 de middelen boven de bestedingen lagen en dat in 1956 de bestedingen weer boven de middelen uitgingen.

We moeten namelijk vaststellen, dat van 1952 tot 1956 de middelen toenamen, maar in afnemende mate en dat ook de bestedingen — dat zijn consumptie en investeringen — toenamen, maar in stijgende mate. Wij moeten dus spreken van *een bestedingsinflatie, welke, indien we geen maatregelen treffen, in een prijsinflatie, met alle gevolgen van dien, kan overgaan.* Dat dit geen denkbeeldig gevaar is, blijkt uit de prijsstijgingen in de afgelopen maanden.

De bestedingen worden gevormd door de uitgaven van gezinnen, bedrijven en overheid. Deze uitgaven dienen te worden onderscheiden in *investeringen* en *consumptieve uitgaven.* Het is, dunkt mij, geen onredelijk verlangen de oorzaken van de overspanning van onze economie te willen opsporen. Er zijn lieden, vooral buiten onze rijen, die daar weinig voor gevoelen. De heer Teulings vond het, blijkens zijn uitlatingen in de Eerste Kamer, maar zó zó, dat partijgenoot W. Drees Jr. in een artikel in Economisch-Statistische Berichten dit toch heeft gepoogd en naar mijn gevoel beslist niet tevergeefs.

Ik erken intussen gaarne, dat het ook niet plezierig is te moeten vaststellen, dat de belastingverlagingen van 1955 mede oorzaak zijn zowel van het oplopen van de investeringen als van de consumptie. Dat is niet prettig, als men behoort tot een partij, zoals de KVP, wier woordvoerders voortdurend op belastingverlaging hebben aangedrongen en lage belastingen als een redding van onze economie en beschaving hebben bezongen. ‘Een illusie,’ heeft een beroemd Fransman eens gezegd, ‘is de gave, in de dingen te leggen wat in ons zelve leeft.’ Welnu, de belastingverlaging was zulk een illusie. Wel heeft zij bijgedragen, teneinde het evenwicht in de verdeling van ons nationaal inkomen te herstellen, tot de looneisen in 1956. Dat zal de heer Lucas stellig niet bedoeld hebben. Maar goed, als men niet krijgt waarvan men houdt, dan moet men houden van wat men krijgt. Overigens, in 1955 was het loonaandeel in het nationaal inkomen percentueel het geringst sedert de oorlog.

De consumptie is gestegen onder invloed van de volgende maatregelen:

a. de loonronde per 1 januari 1954, welke voor een deel ten doel had de

consumptiebeperking op te heffen;

b. de welvaartsronde van 1 oktober 1954;

c. de belastingverlaging van 1955;

d. de uitbreiding van de vakantievoorzieningen;

e. de loonsverhogingen in 1956 van gemiddeld 5,21%;

f. de uitkeringen ineens in 1956.

Die loonsverhogingen betekenden een belangrijke koopkrachtsstijging. De gevoerde politiek van differentiatie in de loonsverhogingen heeft de tendenz het bestedingsprobleem onnodig te verscherpen. Van de differentiatie is vrijwel niets terechtgekomen, maar de stijging van de lonen is in 1956 gemiddeld meer geweest dan bij een algemene loonronde het geval zou zijn geweest. De waarschuwing van Suurhoff, op 9 december 1955 in de Tweede Kamer, niet te gauw victorie te kraaien is wel terecht geweest. De gehele differentiatie heeft tot gevolg gehad, dat enkele groepen, waaronder de landarbeiders, zijn achtergebleven en de gemiddelde loonstijging van de overigen meer bedroeg dan verantwoord was voor onze nationale economie. Indien men eerder aan de werknemerseisen was tegemoetgekomen en een geleide loonpolitiek was blijven voeren, zou weliswaar in 1956 de totale loonsom meer zijn gestegen, omdat de maatregel eerder van kracht zou zijn geworden, maar voor 1957 zou de situatie gunstiger zijn geweest dan nu het geval is.

Ik moet tenslotte nog een derde oorzaak noemen; de mentaliteit, die in een hoogconjunctuur gaat overheersen, de mentaliteit namelijk, dat alles kan. Maar om te voorkomen, dat men teveel schuld afschuift op de toegenomen consumptie, een enkel cijfer. De omvang van de produktie nam in 1956 ten opzichte van 1955 met ongeveer 5% toe; de consumptie met ongeveer 8%, de bruto investeringen met 12,5%. Over de periode 1952 tot 1956 is het beeld dan ook zo, dat de consumptiestijging vertraagd de investeringsstijgingen volgt.

Ik ben mij bewust, dat ik de oorzaken van de kwaal wel wat al te scherp heb gescheiden. In werkelijkheid bestaat natuurlijk samenhang tussen de oorzaken. We hebben, om het opnieuw in de termen van de gezinshuishouding uit te drukken, boven onze stand geleefd. Daaruit moeten we conclusies durven trekken. Dat heeft de SER gedaan, dat heeft de Regering gedaan. Alvorens ik op de maatregelen, die de SER heeft voorgesteld, en op die, welke in de bestedingsnota van de Regering zijn opgenomen, nader inga, eerst nog een andere opmerking.

Ik heb, in de aanvang van mijn inleiding gezegd, dat naar de mening van een aantal mensen de politiek van bestedingsbeperking slechts een moderne uitgave is van de aanpassingspolitiek van Colijn. Ik wil daar thans iets dieper op ingaan.

De grondgedachte van de aanpassingspolitiek was — ik citeer Van Ameringen — dat men tot een sanering moest komen door de economische verschijnselen hun natuurlijke beloop te laten volgen. Om een nieuw evenwicht te vinden moest men als het ware door het dal heen.

De bestedingsbeperking daarentegen heeft een geheel ander doel en gaat van een geheel andere gedachtengang uit. Het doel is herstel van het evenwicht, ontspanning van onze economie, de grondgedachte is, dat de economische krachten zelve, zonder overheidsingrijpen, niet of niet zonder schadelijke gevolgen voor onze nationale economie dit evenwicht zullen hervinden. Er dient naar gestreefd te worden, dat per jaar in een periode van hoogconjunctuur ongeveer ƒ 500 miljoen overschot op de betalingsbalans wordt gekweekt om in een tijd van laagconjunctuur met deze reserves te doen, wat de aanpassingspolitiek naliet: gebruiken om zo gauw en zoveel mogelijk tot herstel te komen en om onze plicht tegenover de onontwikkelde gebieden te kunnen nakomen.

De regering Colijn wilde door het dal heen in een laagconjunctuur; instede van toen de economie te stimuleren, verlamde hij haar nog meer. Nu willen we, mede omdat we in een depressie over de middelen willen beschikken, de economie leven inblazen, in de hoogconjunctuur wat afremmen. We willen onze kies op tijd laten vullen, opdat we een hoogst pijnlijke zenuwbehandeling kunnen voorkomen.

De Sociaal-Economische Raad heeft in zijn advies de maatregelen genoemd, welke naar zijn oordeel genomen moeten worden om het evenwicht in onze economie te hervinden. Voor de Regering kwam er echter nog een probleem bij: de landbouwpolitiek.

Het agrarisch inkomen is achtergebleven bij de ontwikkeling van het nationale inkomen. Daar is men, voor zover ik weet, het wel algemeen over eens. Waarover men het niet altijd eens is, is met welk bedrag de landbouw nu geholpen moet worden.

Congres, ik ben geen deskundige op het gebied van de landbouwpolitiek. Ik zal dan ook beslist niet ingaan op de maatregelen, die minister Mansholt thans heeft voorgesteld. Ik denk, dat de altijd actieve agrariërs in onze partij in de eerstvolgende dagen over het zeer lezenswaardige 'boek', dat Mansholt thans bij de Kamer heeft ingediend, menig gesprek zullen hebben. Maar ik wil wel gaarne een paar algemene opmerkingen maken. De

opmerkingen van een gewone consument.

De eerste is deze; ik geloof, dat in niet-agrarische kringen wel eens de betekenis van de landbouw voor ons volk onderschat wordt. Zulk een onderschatting kan kwalijke gevolgen hebben. Dat hebben de Engelsen gemerkt gedurende de tweede wereldoorlog. Het is duidelijk, dat, indien we de landbouw van grote, heel grote betekenis voor ons volk vinden, we dan niet voor een dubbeltje op de eerste rang moeten willen zitten. Voor wat hoort wat. We dienen er voor te zorgen, dat er een redelijk verband bestaat tussen agrarisch en nationaal inkomen.

Een tweede algemene opmerking in dit verband. Na de tweede wereldoorlog moest de produktie worden opgevoerd, de loon- en prijspolitiek beheerst worden en de kosten van levensonderhoud mochten niet te veel stijgen. Om de kosten van levensonderhoud niet teveel te doen stijgen, heeft men bepaalde artikelen gesubsidieerd. Het is duidelijk, dat de hoogte van de subsidies afhankelijk is van het antwoord op de volgende vragen:

1e wat de schatkist kan dragen;

2e wat de consument kan betalen;

3e wat de boer — en indirect de landarbeiders — redelijkerwijs toekomt.

Uit mijn eerste twee algemene opmerkingen durf ik drie conclusies te trekken:

1e De landbouwpolitiek moet zich steeds bij de omstandigheden aanpassen. Er is geen landbouwpolitiek, die geschikt is voor alle tijden. In de crisisjaren was de situatie een geheel andere dan in de jaren na de tweede wereldoorlog toen, indien ze waren vrijgelaten, de prijzen zeker waren gestegen. Nu is de situatie weer een geheel andere.

2e Het gaat om een evenwicht van belangen van consumenten en producenten. Dit afwegen is moeilijk. Toen ik onlangs op weg was naar een vergadering, zei een medereiziger tegen mij: ‘Die Mansholt mag dan heel wat voor de landbouw gedaan hebben’ — waarachtig dat zei hij — ‘maar ƒ 200 miljoen is veel te weinig.’ In de vergadering werd mij naar het hoofd geslingerd, dat we wel gek waren, die ‘rijke’ boeren te helpen.

3e Het laag houden van de prijzen van *bepaalde* levensmiddelen is in het kader van de sociale politiek zeer belangrijk. In dit verband wil ik wel opmerken, dat ik van oordeel ben, dat een subsidiepolitiek op bepaalde eerste levensbehoeften ook principieel niet verwerpelijk is. Ik heb de laatste weken nog al eens de opmerking gehoord, dat de maatregelen van de Regering ten aanzien van de melkprijs *principieel* wel juist zijn met

het oog op zuivere loon- en prijsverhoudingen, maar dat ze alleen praktisch, met het oog op stijging van de kosten van levensonderhoud in de laatste maanden nú ongewenst zijn. Ik heb daarentegen de neiging om te stellen, dat een van de middelen om het aandeel van de arbeiders in het nationaal inkomen te vergroten kan zijn, het verlenen van subsidies op de eerste levensbehoeften. Zulk een politiek lijkt mij, van democratisch-socialistisch standpunt uit gezien, principieel nog steeds verdedigbaar. Ik heb bij het lezen van de Kamerverslagen de indruk gekregen, dat Roemers er ook zo over denkt.

Congres, alvorens nu verder te gaan op de inhoud van de nota inzake beperking van de bestedingen, een paar algemene opmerkingen vooraf. De bestedingen, ik heb dit al gezegd, worden gevormd door de uitgaven van gezinnen, bedrijven en overheid. Deze uitgaven dienen te worden onderscheiden in *investeringen* en *consumptie.* Zowel de investeringen als de consumptie moeten worden beperkt. Er zijn lieden, die, niet gehinderd door enige zin voor betrekkelijkheid en evenwicht, onmiddellijk en met soms benijdenswaardige eenzijdigheid, bereid zijn te zeggen, dat dit zoeken naar evenwicht je reinste nonsens is. En toch is dit evenwicht van het grootste belang. Ik wil dit graag wat nader toelichten.

Ik heb daarstraks gezegd, dat in 1956 ten opzichte van 1955 de bruto- investeringen met 12,5% zijn toegenomen, de productie met 5% en de consumptie met 8%. De conclusie ligt voor de hand, dat het redelijk is, de investeringen wat af te remmen. Die conclusie is naar mijn gevoel ook juist. Maar men zou uit deze cijfers ook nog een andere conclusie kunnen trekken — namelijk, dat de investeringen de *bron* van alle narigheid zijn en dat we er maar eens flink het mes in moeten zetten. Die conclusie nu is naar mijn gevoel fout. De investeringen moeten wat gedrukt worden, omdat onze bestedingen onze middelen overtreffen. Uit een oogpunt van conjunctuurpolitiek is deze beperking dus nodig, maar wij mogen nooit vergeten, dat wij moeten investeren om onze snel groeiende bevolking werk te kunnen blijven verschaffen en om onze produktiekracht te vergroten.

In ons maatschappelijk bestel komen de investeringen uit de inkomens van de zelfstandigen, de ondernemers. Op een deel van het inkomen van die zelfstandigen rust dus als het ware een maatschappelijke hypotheek — namelijk op dat deel, dat bestemd is voor de noodzakelijke uitbreidingen en verbeteringen van ons produktie-apparaat. Uit deze stelling trek ik twee conclusies. Indien een deel van het inkomen, bestemd voor investeringen, wordt aangetast door belastingen, dan voelt de ondernemer dit als een

persoonlijk offer. Dat begrijp ik — maar het is in wezen een offer van de maatschappij.

De tweede conclusie sluit bij de eerste aan. Gesteld dat men de gehele bestedingsbeperking zou kunnen vinden in de investeringen, dan zouden sommige werknemers, indien ze niet door de bonafide vakbeweging, maar uitsluitend door de Evc zouden worden voorgelicht, misschien denken, nu is de zaak voor elkaar. Na enige tijd zouden ze bemerken, hoe zeer ze bedrogen waren.

Er zijn ook lieden, die de gehele beperking uitsluitend in consumptiebeperking zouden willen vinden. Hun redenering is: de reële consumptie is sedert 1952 met plm. 20% gestegen — geen arbeider gelooft het, maar een mens past zich bij een hoger inkomen nu eenmaal in zeer korte tijd aan — hun redenering is; druk de consumptie, want de investeringen zijn beslist niet te hoog. Ik kan haast niet aannemen, dat de directie van de Amsterdamse Bank deze simpele redenering heeft gevolgd in haar verslag over 1956, toen ze op pagina 17 schreef: 'Indien men er niet van uitgaat, dat de investeringsdrang de behoefte overtreft, is er dus geen andere mogelijkheid dan de consumptie terug te dringen.' Ik kan de directie van de Amsterdamse Bank verzekeren, dat de consumptie van de Nederlandse werknemers, die tot 1951 op een minimaal peil heeft gelegen, daarna met 5% werd ingekrompen en pas sedert de laatste jaren is toegenomen, zij het in een vrij snel tempo, hun behoeften beslist niet heeft overtroffen. Daarom gaat het ook niet. Consumptie en investeringen tezamen hebben niet de behoeften, maar de middelen overtroffen. Dat is de zaak.

We hebben in 1957 met drie belangrijke feiten te maken. Twee verschuivingen en één beperking.

Eerst de verschuivingen. De eerste is een gevolg van het invoeren van de wet Suurhoff. Een verschuiving dus van inkomens van de werkenden naar de niet meer werkenden. De bejaarden ontvangen ƒ 400 miljoen meer dan onder de Noodwet Drees. Het verbruik van de werkenden wordt met 1,2% beperkt, maar het verbruik van de ouden van dagen neemt toe. Geen consumptiebeperking dus — wel een overheveling van inkomen.

De *tweede verschuiving* vindt plaats ten gevolge van de maatregelen ten behoeve van de landbouw.

De *beperking* is de bestedingsbeperking, die nodig is als gevolg van het feit, dat onze bestedingen onze middelen te boven gaan.

De SER heeft bij het aangeven van de maatregelen, welke naar zijn mening genomen moesten worden, geen rekening gehouden met de nieuwe landbouwpolitiek. De SER heeft

uitgerekend, dat de bestedingsbeperking 700 miljoen gulden zou moeten bedragen. De beperking is berekend aan de hand van de economische uitkomsten, die 1957 zou leveren, indien geen maatregelen genomen zouden worden. Of, zoals Vos het voor de radio zei: de beperking is berekend ten opzichte van wat er zou gebeuren, als de Regering niet ingreep, dus als de zaken ons verder uit de hand zouden blijven lopen.

De voorgestelde *bestedingsbeperking* voor de investeringen bedraagt ƒ 350 miljoen; ƒ 125 miljoen voor rekening van de Overheid, ƒ 225 miljoen voor rekening van de bedrijven.

De *consumptiebeperking* zou volgens de SER eveneens ƒ 350 miljoen moeten bedragen en wel ƒ 75 miljoen voor rekening van de Overheid en ƒ 275 miljoen voor de gezinnen.

De stijging van het consumptieprijspeil, gerekend van gemiddeld 1956 tot gemiddeld 1957, werd berekend op 3,8%. Ik voeg er nu maar direct aan toe, dat de kosten van levensonderhoud dienen te worden onderscheiden van het consumptieprijspeil. Stijgt het consumptieprijspeil met 1%, dan is het best mogelijk, dat de kosten van levensonderhoud met meer dan 1% stijgen. Het hangt er maar van af, welke produkten in prijs stijgen.

Nu de bestedingsnota. De nota van de SER hield maar zeer ten dele rekening met de maatregelen ten behoeve van de landbouw, namelijk alleen met de stijging van de kostprijzen over 1956 voor de boeren — dus met de verhoging van de uitgaven, die de boeren moeten doen en met een verlaging van de subsidies op melk en suiker. De Regeringsnota houdt echter *ten volle* rekening met de maatregelen ten behoeve van de landbouw. Dat kost ƒ 200 miljoen extra: ƒ 50 miljoen is bestemd voor onderhoud en vernieuwing van bedrijfsgebouwen, welke voorlopig niet uitgekeerd wordt; ƒ 150 miljoen komt dus in de landbouw terecht en moet opgebracht worden door bedrijfsleven en consumenten, ieder ƒ 75 miljoen.

Aan de andere kant bedraagt de bestedingsbeperking in de bestedingsnota geen ƒ 700 miljoen, zoals de SER voorstelde, maar ƒ 600 miljoen. Hoe zijn die nu verdeeld? Laten we maar eerst de gezinnen nemen. De beperking voor hen zou volgens de SER-voorstellen bedragen ƒ 275 miljoen. Hier komt ƒ 75 miljoen extra bij voor de landbouw. Samen dus ƒ *350 miljoen.*

Nu de *particuliere investeringen.* De Regering stelt voor een beperking van ƒ 175 miljoen en wel door een verhoging van de vennootschapsbelasting van ƒ 100 miljoen en een afschaffing van de investeringsaftrek met ƒ 75 miljoen. Een wijziging in het beleid ten aanzien van het verlenen van rijksgoedkeuringen voor investeringen in bedrijfsgebouwen, zoals door

de SER werd voorgesteld, om een beperking van de investeringen met ƒ 125 miljoen te bereiken, acht de Regering niet doenlijk. De SER *stelde voor; ƒ* 225 miljoen, waarvan ƒ 125 miljoen in verband met het verscherpte goedkeuringsbeleid voor investeringen in gebouwen. Bij deze ƒ 225 miljoen van de SER zou dus eigenlijk de ƒ 75 miljoen voor de landbouw moeten worden geteld.

Nu *de overheid.* De SER adviseerde ten aanzien van de overheidsbestedingen een beperking van ƒ 200 miljoen, namelijk ƒ 125 miljoen voor investeringen en ƒ 75 miljoen voor consumptie. De Regering berekent, dat zij tot een beperking van ƒ 300 miljoen is gekomen. In die ƒ 300 miljoen zijn echter ook bedragen opgenomen, die geen beperking inhouden, maar verschuiving van lasten. De werkelijke beperking bij de overheid is dus geringer, ongeveer ƒ 220—ƒ 230 miljoen. De totale beperking van de investeringen ligt dus ongeveer ƒ 100 miljoen lager dan op basis van het SER-advies mocht worden verwacht.

De fiscale maatregelen, om deze voorstellen te verwerkelijken, zijn:

a. *voor de bedrijven:*

1e opschorting van de investeringsaftrek; opbrengst ƒ 75 miljoen, waarvan ƒ 25 miljoen ten behoeve van de landbouw;

2e verhoging van de vennootschapsbelasting met ƒ 100 miljoen, waarvan voor de landbouw ƒ 50 miljoen.

Samen ƒ 175 miljoen, waarvan ƒ 75 miljoen voor de landbouw.

b. *voor de gezinnen:*

door afschaffing van consumentensubsidies, automatische stijging van de opbrengst van de tabaksaccijns, wijziging van de omzetbelasting, aanpassing van de personele belasting aan huurverhoging en afwenteling van de landbouw- maatregelen op de consumenten — eveneens ƒ 175 miljoen, waarvan ƒ 75 miljoen voor de landbouw.

Partijgenoten, ik heb uren besteed aan het lezen van de Handelingen van de Tweede Kamer. Uiteraard was ik benieuwd naar de standpunten van de verschillende fracties. Ik moet erkennen, dat ik aan het eind van deze moeizame en langdurige taak niet alleen een zucht van verlichting, maar ook van teleurstelling heb geslaakt. Waarom? Omdat men zo nu en dan de ministers van de Partij van de Arbeid eens te grazen nam? Nee, dat kan ik wel hebben en zij kunnen er beslist wel tegen. Ik was teleurgesteld, omdat ik met de beste wil geen lijn kon ontdekken in de standpunten, welke door de sprekers van een en dezelfde fractie werden ingenomen.

Een voorbeeld: namens de KVP spraken de heren Janssen, Peters, Van der Ploeg en Droessem. Heb ik het nu goed begrepen, dan vond de heer Janssen dat de Regering de ernst van de toestand onderschatte; de heer Peters dat de investeringen in de knel kwamen; de heer Van der Ploeg dat de consumenten het wel erg zwaar te verduren kregen en de heer Droessem, die overigens een lang niet onredelijk verhaal hield, dat de landbouw er wat bekaaid afkwam. De KVP beeft blijkbaar gestreefd naar een eenheid van zoveel mogelijk tegenstellingen.

Ter voorkoming van misverstand: de heer W. J. G. Peters moet wel onderscheiden worden van zijn fractiegenoot J. M. Peters, de man, die bij u bekend is vanwege het feit, dat hij in de verkiezingstijd voortdurend met Voskuil overhoop lag en de indringende wijze, waarop hij in de verkiezingstijd de democratie voor het Noorden en het Westen van het land en de gematigde dictocratie voor het Zuiden des lands heeft verdedigd.

U heeft zonder twijfel gelezen, dat de heer Oud opnieuw van leer is getrokken tegen de Regering. Het is natuurlijk aantrekkelijk en gezellig voor een spreker om op de rede van de heer Oud diep in te gaan. Ik doe dit echter niet. Het ging en gaat om een bijzonder ernstige zaak: het gaat om sociaal-economische politiek. De heer Oud maakte er eenvoudig politieke politiek van.

Ik wil met nadruk zeggen, dat de heer Oud in vele opzichten een briljant man is, een knap parlementariër, een kenner van onze parlementaire geschiedenis als geen ander, schrijver van enige boeken over staats- en gemeenterecht. Ik heb daarvoor diep respect. Ik betreur het daarom des te meer, dat hij niet wil aanvaarden, dat de Colijn-Oud-politiek fout was, en dat het oordeel over die politiek niet verandert, ook al probeert hij minister Zijlstra of welke minister dan ook nog zo vaak in de boot te nemen.

Er is een tweede feit, wat prof. Oud niet schijnt te kunnen verwerken en dat hem zo dwars zit, dat zijn redevoeringen in plaats van sprankelend, want dat zijn ze vaak, gewoon maar lollig werden. Dat is het feit, dat Drees voor ons en vele politieke tegenstanders meer is dan een of andere willekeurige minister. Drees betekent voor het Nederlandse volk, en dat kan Oud ook niet veranderen, een periode van sociale rechtvaardigheid en economische wederopbouw. Dat feit moeten ook de liberalen erkennen en, al is dat nog zo moeilijk, proberen te verwerken.

De redevoeringen van Roemers, Vondeling en Peschar waren gelukkig wel op elkaar afgestemd. Begrijp mij goed, ik zeg niet, dat er niet meer goede en boeiende redevoeringen

zijn gehouden. Natuurlijk wel. Maar Roemers, Vondeling en Peschar vormden een team, er zat lijn in.

Ik heb wel de ministers kunnen beluisteren. Vaak boeiende en heldere redevoeringen. Het is natuurlijk ondoenlijk, ik wil nog aan andere zaken enige aandacht wijden, de inhoud van deze redevoeringen zelfs maar in het kort samen te vatten. Ik volsta dus met een korte nabeschouwing.

Ik geloof, dat wij allen bijzonder verheugd zijn met het feit, dat de Regering bereid is de melkprijsverhoging tot zes cent te beperken. Dat hier óf verhoging van de inkomstenbelasting óf verhoging van de omzetbelasting voor nodig is, is redelijk. Dat onze voorkeur uitgaat naar een verhoging van de inkomstenbelasting, is dui- duidelijk, dunkt me. Dat een verhoging van de omzetbelasting, welke niet op de eerste levensbehoeften drukt, niet verwerpelijk is, is ook duidelijk, lijkt mij.

Dat handhaving van de tegenwoordige prijs voor schoolmelkvoorziening onze grote instemming heeft, behoeft m.i. geen betoog. De last voor de schatkist is niet groot; het belang voor de volksgezondheid is daarentegen zeer groot.

Ik betreur het, dat de belastingverhogingen tijdelijk zullen zijn. Natuurlijk wil ik niet beweren, dat de belastingverhogingen voor altijd moeten gelden, maar wij kunnen nu nog niet overzien, hoe we er over twee jaar voor zullen staan.

De fractie heeft zich op het nuchtere en m.i. zeer redelijke standpunt gesteld, dat een extra verhoging van de kinderbijslagen nodig zou zijn, indien de kosten van levensonderhoud voor gezinnen met kinderen naar evenredigheid sterker zouden stijgen dan van gezinnen zonder kinderen. Minister Suurhoff heeft medegedeeld, dat naar zijn aanvankelijk inzicht van een onevenredigheid geen sprake is, Hij verklaarde echter, over deze zaak nog overleg te plegen met de vaste commissie van sociale zaken van de Kamer. Wij moeten op dit stuk de ontwikkeling dus nog even afwachten.

Roemers heeft met nadruk en gestaafd door cijfers betoogd, dat een verhoging van de lonen met 2% in verband met de aanstaande huurverhoging van 25%, in het bijzonder in de grotere plaatsen, onvoldoende is. Minister Suurhoff heeft hierop geantwoord, dat overleg over deze loonsverhoging nog moet worden geopend. Hij heeft echter de verwachting uitgesproken, dat de gemiddelde loonstijging niet meer dan 2% zal behoeven te bedragen. Ik moet eerlijk bekennen, dat ik op dit punt de minister niet helemaal kan volgen. Men zal de loonsverhoging toch moeten afstemmen op een gemiddeld gezin en dan ontkomt men er

niet aan, dat personen, die geen huur betalen, toch een loonsverhoging krijgen. Naar mijn oordeel komt men er met 2% dus niet helemaal. Ook op dit punt moeten we de verdere ontwikkeling afwachten. De vakbeweging zal wel een hartig woordje meepraten en ik reken er op, dat minister Suurhoff, zoals altijd, voor feiten en goede argumenten gevoelig zal zijn.
Nu de bejaarden. U weet, dat een van de belangrijkste bepalingen in de wet Suurhoff is, dat de uitkeringen zullen worden aangepast aan de lonen. Het spreekt dus wel vanzelf, dat de uitkeringen zullen stijgen, indien de lonen worden verhoogd in verband met de huurverhoging. Op dat moment zal tevens rekening worden gehouden met de ontwikkeling van het loonpeil, die sedert de vaststelling van de uitkeringen krachtens de wet Suurhoff reeds heeft plaatsgevonden. Tezamen met de compensatie voor de huurverhoging zal het bijna 4% worden. Ik hoop en neem aan, dat deze verhogingen per 1 juli ingaan.
Thans iets over de lonen en prijzen. De vakbeweging heeft gesteld, dat zij bereid is in verband met de bestedingsbeperking en de landbouwpolitiek, uitgaande van het gemiddelde prijspeil van 1956, een verhoging van de kosten van levensonderhoud van gemiddeld 4,2% te aanvaarden, hetgeen aan het einde van 1957 resulteert in een stijging van 6,4%. Daartegenover zal in ieder geval een loonsverhoging van 2% staan in verband met de huurverhoging. Indien dit rode lampje gaat branden, heeft de vakbeweging zich het recht voorbehouden looneisen te stellen. De Regering heeft op haar beurt de norm iets hoger gesteld. De Regering heeft erkend, dat het een bijzonder zware opgave is, niet door het onveilig sein heen te rijden.

Intussen wil ik gaarne zeggen, dat ik deze waarschuwing van de vakbeweging van harte toejuich. Het is een ernstige waarschuwing, zowel aan minister Zijlstra als aan het bedrijfsleven, om met de prijsstabilisatie ernst te maken.

Ik wil uitdrukkelijk hieraan toevoegen, dat loonsverhogingen onder de tegenwoordige omstandigheden de moeilijkheden in wezen niet oplossen, doch het gevaar oproepen, dat we in de inflatiespiraal geraken. Maar als dat juist is, zal de Regering langs andere wegen moeten zorgen, dat het prijspeil binnen de aangegeven normen blijft.

In het kader van de prijsstabilisatiepolitiek zou naar mijn gevoel een regelmatige publikatie van de winsten per bedrijfstak nuttig kunnen zijn. Zeker als een krachtige consumentenorganisatie de prijsbeweging op de voet zou volgen en de consumenten maar eens los komen.
Ik heb er op gewezen, dat de investeringsbeperking volgens de voorstellen van de Regering

bedraagt ƒ 175 miljoen, terwijl de SER voorstelde ƒ 225 miljoen. Minister Hofstra heeft in de Kamer betoogd, dat een belastingverhoging van ƒ 175 miljoen door secondaire effecten als een sneeuwbal zal leiden tot een investeringsbeperking van ƒ 225 miljoen. De deskundigen zijn het op dat punt niet eens, maar zelfs als ik aanneem, dat de Regering gelijk heeft, blijft het feit bestaan, dat de investeringsbeperking, die de Regering voorstelt, niet verder reikt dan die van het SER- advies. Het standpunt van de fractie, dat het evenwicht verstoord is, is dan ook naar mijn gevoel door de Regering niet weerlegd. Men moet echter goed begrijpen, wat dat betekent: de lasten, die de Regering oplegt, zijn wél ƒ 75 miljoen hoger dan volgens het SER-advies, teneinde het landbouwbeleid te kunnen voeren. Het verschil ligt in het feit, dat de Regering het advies van de SER, om het rijksgoedkeuringsbeleid in de sector bedrijven te verscherpen, niet heeft overgenomen. Ik ga op dit moeilijke technische punt niet nader in. Bommer zal er ook nog over spreken. Ik vermeld slechts, dat ik de argumentatie van het regeringsstandpunt niet sterk vind, maar dat — naar mijn aanvankelijk oordeel — de cijfers, die minister Witte in de Kamer verstrekt heeft, het regeringsstandpunt wel hebben versterkt. Die cijfers wijzen namelijk op een aanzienlijke terugloop van de investeringen in de gebouwen. Ik moet echter wel zeggen, dat de Regering de discussie over haar standpunt had kunnen vereenvoudigen en het begrip had kunnen vergroten door deze cijfers in de nota te vermelden.

Tenslotte wil ik in herinnering brengen, dat na het bestedingsbeperkingsprogram van 1951 in 1952 de werkloosheid niet onaanzienlijk toenam. Er bestaat altijd het gevaar, dat men met een beperkingsprogram door het evenwicht heen schiet. De Regering, de Kamer en de vakbeweging zullen er dus bij voortduring op bedacht moeten zijn, indien deze situatie zich voordoet, het roer snel om te gooien. Ik spreek het vertrouwen uit, dat men ook op dat punt de politiek van Colijn en Oud beslist niet zal navolgen.

Deze, noodzakelijke, bestedingsbeperking is een pijnlijke, hoogst pijnlijke aangelegenheid. Geen redevoering of geschrift zal alle vragen, die opkomen, geheel bevredigend kunnen beantwoorden. Ook al begrijpen we de harde noodzaak van de bestedingsbeperking, dan nog is het moeilijk ze te aanvaarden. Vooral als men toch al moeite heeft de touwtjes aan elkaar te knopen.

Wel zijn in de laatste jaren de lonen flink gestegen, maar daarmee is nog niet gezegd, dat ze hoog zijn. Aan de andere kant mogen we niet vergeten, dat we al eerder een moeilijke, veel moeilijker situatie hebben moeten overwinnen. Dat is gelukt. Ik houd mij

ervan overtuigd, dat het Nederlandse volk ook nu genoeg gemeenschapszin, inzicht, offervaardigheid en, laat ik het maar zeggen, gevoel voor gezond eigenbelang zal bezitten, om zich opnieuw schrap te zetten.

Tot nu toe heb ik slechts gesproken over de maatregelen, welke genomen moeten worden op korte termijn om onze economie weer in de hand te krijgen. Hoe gewichtig deze maatregelen ook zijn, hoe pijnlijk ze ook velen mogen treffen, gezien vanuit onze denkbeelden over de maatschappij en een rechtvaardiger inkomensverdeling zijn ze niet van doorslaggevende betekenis.

Onder de socialistische idealen is het bereiken van een betere inkomensverdeling een van de voornaamste. Laat ik ronduit zeggen, dat ideaal, dat — vaak onbewust — onze dagelijkse politieke houding en ons werken bepaalt, komt wel eens in de verdrukking. Onze aandacht wordt opgeëist voor zovele sociale, economische en politieke vraagstukken, dat we dreigen aan een nauwkeurige bestudering van alle facetten van dit probleem niet toe te komen.

Ik wil beginnen mijn opmerkingen te plaatsen tegen een achtergrond. En wel deze; met en in navolging van Banning laat ik mij niet dwingen tot een keuze tussen individualisme en collectivisme, maar kies ik als enige aanvaardbare mogelijkheid: de personengemeenschap, waarbij de mens wordt gezien als persoon, geworteld in de gemeenschap.

Tegen deze achtergrond gezien is het duidelijk, dat de leer, dat alle inkomens gelijk moeten zijn, zowel als de opvatting, dat het redelijk is, wanneer ieders inkomen gelijk is aan wat hij aan het nationale produkt toevoegt, voor een democratische socialist niet aanvaardbaar is. In theorie komen wij democratische socialisten wellicht uit met de leer, dat ieder een prestatie naar vermogen dient te leveren en daaraan het recht ontleent een inkomen naar behoefte te ontvangen. Maar Roemers heeft er onlangs zeer terecht op gewezen, dat dat beginsel in de praktijk niet gehanteerd kan worden. Willen wij komen tot een redelijke inkomensverdeling, dan Zullen we aan het prestatie-element en aan het behoefte-element een plaats moeten toekennen. De prestatie wordt bepaald door de gaven, die de mens heeft meegekregen, de moeiten, die hij zich getroost en de onaangenaamheden, die hij ondergaat. Het lijkt mij, dat wat de prestatie betreft het redelijk is, te streven naar een zodanige inkomensverdeling, dat het inkomen iets meer wordt afgestemd op de moeiten, die een mens zich getroost en de onaangenaamheden, die hij ondergaat.

Met de prestatie alleen als maatstaf komen we er echter beslist niet. Correctie van de inkomensverdeling op prestatiebasis door inschakeling van het behoefte-element zal moeten plaatsvinden — vindt ook steeds meer plaats. De inkomensverdeling zal dienen te worden beheerst door praktische normen en zedelijke normen als de verdelende rechtvaardigheid en de solidariteit. Maar al verdelende mogen we twee andere zaken niet vergeten. In de eerste plaats, dat we *iets* verdelen en wel in feite onze nationale produktie. Onze tegenstanders verwijten ons maar al te gaarne, dat we misschien vanuit *onze* opvattingen de koek goed kunnen verdelen, maar dat ze in onze handen steeds kleiner zal worden. Dat is natuurlijk niet waar, maar het gevaar dreigt, indien we het al te mooi zouden willen maken. Bovendien dienen we er aan te denken, dat werkloosheid iets meer betekent dan het ontbreken van werk, dus van loon, waarvoor een uitkering krachtens de Werkloosheidswet of een andere regeling in de plaats komt. Indien een inkomensverdeling, welke er op papier prachtig uitziet, zou leiden tot een te grote werkloosheid, dan zou ik persoonlijk ze onmiddellijk buiten discussie willen stellen, zelfs indien de werklozen een redelijke uitkering krijgen. Arbeid is nog iets meer dan een offer, waarvoor men loon of salaris krijgt.

Partijgenoten, ik weet, dat ik slechts een paar algemene opmerkingen heb gemaakt, meer niet. Toch waag ik het er op tegen deze achtergronden een paar korte opmerkingen te maken in verband met de praktijk van het politieke handelen. Deze betreffen dan de loonpolitiek; de belastingpolitiek; de sociale verzekeringen; de bezitsvorming.

Met betrekking tot de loonpolitiek zou ik willen opmerken, dat we, geloof ik, juist de laatste maanden geleerd hebben, hoe gewichtig voor een rechtvaardige verdeling van het nationaal inkomen een gecoördineerde loonpolitiek is. Dat wisten we al, maar niet alle Nederlanders willen het aanvaarden en blijkbaar onder het motto: 'Het genie doorklieft de nevel, welke het verstand niet doordringen kan,' zeuren ze maar door over de voordelen van een vrije loonpolitiek. Waarbij ze vergeten, dat volgens Schopenhauer het genie slechts één verdieping hoger woont dan de waanzin, waaraan ik moge toevoegen, dat een mens zich in deze tijden wel eens een verdieping kan vergissen.

Thans, zeer in het kort, over de belastingpolitiek in het kader van de inkomensverdeling. Evenals dit het geval is met de sociale verzekeringen, kan door middel van de belastingpolitiek een herverdeling van het nationale inkomen plaatsvinden. Dat betekent, om het maar heel duidelijk te zeggen, dat een belastingverlaging niet altijd zo aantrekkelijk

is, als ze schijnt. Een belastingverlaging, die gepaard gaat met het vervallen van uitgaven, die sociaal en economisch gewenst zijn, is een groot nadeel. Ik voeg hier nog aan toe, dat bovendien uit de algemene middelen telkens weer tal van mensen dienen te worden geholpen, die niet onder de sociale verzekeringswetten vallen en er ook moeilijk onder te brengen zijn.

Ik weet, dat nu nog velen de socialistische opvattingen over de belastingpolitiek eenvoudig verafschuwen en ze als een gevaar voor economie en beschaving zien. Ik geloof echter, dat ze in de toekomst gemeengoed zullen worden, al zal Hofstra wel niet de man zijn, die het beschoren is te kunnen zeggen: 'en het gevecht eindigde bij gebrek aan strijders.'

En thans iets over het politieke mode-artikel: *de bezitsvorming.* Ik zal kort zijn over dit onderwerp, waarvan de sociale betekenis in de achter ons liggende maanden nog al wordt overschat. Eén opmerking vooraf; we moeten nimmer vergeten, dat ook de arbeider zijn loon vrij wenst te besteden. Ik heb met bijzonder veel genoegen en instemming gelezen, dat Burger bij de algemene politieke beschouwingen in de Kamer heeft gesteld, dat de beste methode van bezitsvorming is en blijft gelegen in een zo hoog mogelijk loon in het kader van een gezonde sociaal- economische politiek. En Den Uyl heeft onlangs hieraan toegevoegd, 'dat het scheppen van gezonde bezitsverhoudingen van oneindig meer belang is, dan die specifieke maatregelen, die prof. Romme voorstaat.'

Natuurlijk, Den Uyl heeft het met grote nadruk gesteld, de vorming van een sociaal minimum vermogen dient met kracht te worden nagestreefd. *Bezitsvorming, op gezonde natuurlijke grondslagen, zonder discriminerende fiscale faciliteiten en met bestedingsvrijheid:* akkoord, maar geen *valse romantiek rondom de bezitsvorming.*

Ik kom nu bij de sociale zekerheid, met welk onderwerp ik mijn betoog wil afsluiten, maar ik ga beslist niet voor de zoveelste keer een betoog houden over sociale zekerheid en persoonlijke verantwoordelijkheid. Ik stel met voldoening vast, dat ook degenen, die zich met hand en tand verzetten tegen elke sociale zekerheid, in ieder geval onze sociale verzekeringswetten, zij het soms kankerend, aanvaarden als iets, waaraan men niet ontkomt. In dit verband zou ik wel willen opmerken, dat mede in verband met de bestrijding van misbruik van de sociale verzekeringen, de voorlichting over doel en betekenis van onze sociale verzekeringswetgeving niet te goed kan zijn. Daaraan mankeert in ons land nog wel iets.

Intussen, sociale zekerheid omvat natuurlijk meer dan de sociale verzekeringen. In dit verband wil ik er de aandacht op vestigen, dat het in bepaalde kringen nog steeds van goede smaak getuigt, de socialisten te verwijten, dat ze wel met overtuiging sociale zekerheid nastreven, maar geen oog hebben voor de gevaren van een geldontwaarding. Dit verwijt is alleen daarom al zo ten onrechte, omdat juist de PvdA de meeste belangstelling en zorg heeft voor ouden van dagen, weduwen, wezen en rentetrekkers krachtens de Invaliditeitswet en het deze groepen zijn, welke door een geldontwaarding het meest getroffen worden. De zaak is alleen deze, dat we geen heil zien in een eenzijdige bestrijding van het inflatiegevaar, zonder op gevaren voor de werkgelegenheid te letten.

Bij een aantal sociale verzekeringswetten wil ik nog even stilstaan. Over de Ouderdomswet wil ik niet veel meer zeggen. Zij is er, dat is het voornaamste. Ik weet heel goed, dat, indien de Noodwet Drees haar niet voorafgegaan was, zij óf er niet gekomen was óf er heel anders zou hebben uitgezien. Jaren werk van drie ministers, Drees, Joekes en Suurhoff, liggen er in de wet Suurhoff. Ik weet wel, dat het bijna strafbaar is te spreken van de Noodwet-Drees en de wet- Suurhoff, maar ik waag het er toch maar op. Ik ben in dit soort van aangelegenheden nog al ongecompliceerd. Als een minister een slechte wet indient, wordt hij er voor op zijn vingers getikt — ook al is hij niet alleen de schuldige — welnu, als een minister het goed doet, geef hem dan ook de eer. Laten we het kind bij zijn naam noemen. Daarom, net als de gepensioneerden zelve: niet angstig, niet schichtig, maar heel duidelijk: de wet-Suurhoff.

Ik hoop, dat deze Ouderdomswet zo gauw mogelijk gevolgd wordt door een weduwen- en wezenwet. Het SER-advies is onder leiding van Vos gereed. Suurhoff kan beginnen.

Het is bijzonder verheugend, dat door de SER ook een advies inzake een nieuwe Invaliditeitswet is uitgebracht. De uitkeringen houden verband met de mate van invaliditeit — er zijn vier invaliditeitsklassen — en zullen voor degenen, die in de klasse van 75—100% invaliditeit vallen 70% van het dagloon bedragen.

En tenslotte *de kinderbijslag.* Ik heb al gezegd, dat wij voor inschakeling van het behoefte-element in de inkomensvorming zijn. Trouwens, dat hebben we ook bewezen. De herhaalde verhogingen van de kinderbijslagen zijn tot stand gekomen in een periode, waarin socialisten deel van het Kabinet uitmaakten. Nee, tegen kinderbijslagen zijn we niet — als democratische socialisten zijn we er beslist voorstanders van. Waar we wel tegen zijn is, dat het behoefte-element te grote invloed gaat krijgen en vooral tegen het denkbeeld, dat de

kinderbijslag evenredig aan het inkomen dient te worden vastgesteld. Dat wil zeggen, dat in deze gedachtengang de kinderbijslag hoger zou moeten zijn naarmate het inkomen hoger is.

Persoonlijk ben ik daar vierkant tegen. Natuurlijk zijn de kosten, die voortvloeien uit de verzorging van kinderen, verschillend. Zij houden verband met de welstand van het gezin. Maar moeten die meerdere kosten, die uit het maatschappelijk en cultureel milieu van de ouders voortvloeien, nu voor een deel door anderen worden gedragen? Het arbeiderskind heeft toch al heel wat minder kansen een opleiding te krijgen, welke afgestemd is op zijn aanleg, dan een kind uit een beter gesalarieerd gezin. Moeten we door de kinderbijslagen af te stemmen op de hoogte van het inkomen deze verschillen nog eens gaan bevestigen en versterken?

Een heel andere zaak is, dat de opvoedingskosten van een *studerend* kind aanmerkelijk stijgen. Welnu, laten we dan de kinderbijslagen van studerende kinderen verhogen. Het is een sociaal verantwoorde en technische uitvoerbare regeling.

Onze belangstelling en strijd voor een redelijker inkomensverdeling is onze strijd voor meer sociale gerechtigheid. In de jaren na de tweede wereldoorlog is veel bereikt. Dat feit valt moeilijk te ontkennen. Aan de ander kant dient te worden vastgesteld, dat we er nog lang niet zijn en dat we met elkaar nog heel veel te doen en ook te leren hebben.

Nuchter verstand en idealisme zullen de wapenen moeten zijn, waarmee we onze strijd moeten voeren. De wetenschap zal ons terzijde kunnen staan. Beslissingen, ook op sociaal-economisch gebied, dienen door verstand én hart te worden genomen. Het democratisch socialisme is meer dan een min of meer uitgebalanceerd sociaal-economisch systeem.

Democratisch socialisme betekent strijd voor een vrije, niet formeel, maar werkelijk vrije mens. In dienst van die mens staat de sociaal-economische politiek.

Nu, in de dagen van de bestedingsbeperking, ook morgen, indien wij verder trekken op weg naar grotere welvaart en meer sociale rechtvaardigheid.